

בדין סעודת פורים בערב שבת

שיעור כללי - ראש הישיבה

1. רמב"ם הלכות מגילה פ"ב ה"ו

מָן כיצד חובת סעודה זו שיאכל בשר ויתקן סעודה נאה כפי אשר תמצא ידו. ושותה יין עד וישתכר וירדם בשכרותו. וכן חייב אדם לשלוח שתי מנות בשר או שני מיני תבשיל או שני מיני אוכלין לחבירו שנאמר ומשלוח מנות איש לרעהו שתי מנות לאיש אחד. וכל המרבה לשלוח לרעים משובח. ואם אין לו ונמחליף עם חברו זה שולח לזה סעודתו וזה שולח לזה סעודתו כדי לקיים ומשלוח מנות איש לרעהו:

2. שו"ע או"ח תרצ"ה מגן אברהם שם

3. מגן אברהם	תרצה דיני סעודת פורים וכו' ד סעיפים:
<p>כן: ה ורוב כספוד וכי. כל דלח נהיגי לטעמה נשמרת כיון משום סטרודים כמשלוח מנות. כדאשכחן ספ"ה דחולין שלא היו מרכיב כספוד י"ט כראשון של סוכות מפני שניו סטרודים נסוכה ולולב (ת"ה):</p>	<p>הגה מנהל ח להרבות כספודם טורים (טור) א ונסעודה אחת יולאס (מרדכי ספ"ק):</p> <p>א י סעודת פורים שעשאה ב בלידה א לא יצא ידי חובתו: הגה ומ"מ גס זלילה (ח) ישמח * וירצה קלם כספודם (תשו' מהרי"ו):</p> <p>ב ג (א) חייב אינו לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי: הגה (ב) וי"א דא' לטשכר כל כך ג אלא שימחה יומר מלימודו (כל זו) (ג) וישן ומתוך שיטן אינו יודע בין ארור המן לברוך מרדכי ° (מהרי"ל) ואמר המרבה ואמר הממטיט ונלמד שיכוין לנו לכמים ואין להטענות כפורים מלמד ד טעמים חלוט וע' לטיל סי' הקס"ח וסי' הק"ט. יש נהגו ללבוש בגדי שבת ויום טוב כפורים וכן נכון (מהרי"ל) ונהגים לטעום סעודת פורים לאחר (ג) מנחה וערבית יתפלל זלילה ומתפללים מנחה מחלה בעוד היום גדול ה ורוב הסעודה לר"ך לסיח זיוט (מנהגים)</p>
<p>מאכל ו זרעונים כפורים זכר לזרעונים שאכל °) דניאל ומציריו זכבל (כל זו). טוז לנטוק *מעט נחורם קודם שיחמיל הסעודה וסמך לזכר ליהודים סיחם אורה ושמחה ודרשין אורה זו מורה (מהרי"ב) ומיני כמשמחם ושמחה קלם נשי וניס ז"ד וט"ו (מנהגים) וכן נהגו ויש לומר ים דלס חיק אחר לח מצירו ח מנח שמחם פורים °טמ"ש כסי' זה</p>	<p>5. ולא כמו שנהגין להתמיל סמוך לערב ושיקר הסעודה היא ליל ט"ו ושחל פורים כיום שמי יעשו כספודם נשמחים משום כבוד שבת (מנהגים) ומי שזולט לטעמה תמיד נשמחים הרשות צידו (ת"ה) יש לומר ים שיש לאכול</p>

4. תרומת הרשן סימן ק"י

סימן קי	
<p>שאלה: בהרבה מקומות נהגו בעלי בתים וגם ת"ח קורין רק ב"ד. וכתב רמב"ם² דדוקא י"ד לבני עיירות, לעשות עיקר סעודת פורים בערב. והולכין דלכני הכרכים ט"ו במשתה ושמחה, אע"ג דלענין הספד ותענית שוין זה בזה.</p> <p>וגראה טעם לדבר משום דבארבעה עשר שחרית צריך שיהיו בקריאת מגילה, ואח"כ הוא טרוד ושולח מנות ומתנות לאביונים ואין פנאי לאכול בסעודה בשמחה ובתענוג. ולכן קבעה קדמונינו מקצתה בערב ולהתחיל מבעוד יום ג"כ קודם תפילת ערבית כדי לקיים מצות סעודה ביום שהוא עיקר. ונמשך ביה מאז כפנאי ובתענוג עד הלילה ובלילה עצמה. וחשיב הכל סעודה אחת. ואשכחן כה"ג דמבטלין סעודת מצוה בשביל מילות אחרות. בפרק אחרו ואת בנו מפרה התוספות³ אמאי לא חשיב התנא יו"ט של סוכות כארבעה פרקים בשנה שרגילין בסעודה גדולה כדמוכח התם. משום דטרידי במצות סוכה ולולב באותו ערב יו"ט לא היו רגילין להרבות בסעודה⁴. אף כי ישבתי מנהג זה מ"מ רבותי ואני אחריהם נהגין עיקר הסעודה בשחרית, כמדומה שכן נהגו ברינו"ס.</p>	<p>יראה דיש למצוא טעם וסמך קצת למנהג זה. מצאתי הועתק תשובה אחת¹ וז"ל: שמעתי מה"ר טוביה בשם ריב"א שכל מאכל שלוקחים הבחורים זה מזה אפילו שלא ברשות, משום שמחת פורים משעת קריאת המגילה עד לילה סעודת פורים שהן שני לילות ויום אחד, אין בהם משום גניבה ולא משום גזילה. ואין להזמינו לבית דין ואין חוששין עליו, ובלבד שלא יעשו שלא כהוגן על פי שבעה טובי העיר, עכ"ל. מתשובה זו משמע להדיא דלילה שנייה עיקר היא לסעודת פורים. ועדיין לריב"א גופיה תקשה מהאי טעמא דהא ודאי לילה שנייה ליל ט"ו, והיאך יוצאין בה ידי סעודת יום י"ד לדין דבני עיירות אנו שהרי</p>

6. יד אפרים, סימן תרצ"ה

שי' תרצ"כ בהנה סעיף ב' נשמרת משום כבוד שבת כו' כה' נחשבת מחר"ל סי' מ' וכיונו קודם שם פסירית ועיין לעיל סימן רמ"ע ונמ"א לקמן ס"ק ט' דמז' למיפטר נפשו כשאר מטעמים ונמכרי"ל לא משמע כן:

ב * (ז) יאסור לקבוע (ח) בערב שבת סעודה ומשתה * השאינו רגיל בימי החול * ואפילו היא (ט) סעודת (ג) אירוסין * מפני (י) כבוד השבת (יא) שיכנס לשבת כשהוא תאב לאכול וכל היום בכלל האיטור: הגה וסעודה שזמנה ע"ש כגון (יב) צריח מילה * או (ד) פדיון הבן (ה) * (יג) מותר כן ג"ל וכן המנהג פשוט: (יד) ולאכול ולשתות בלי קביעות סעודה (טו) אפי' סעודה שרגיל בה בחול כל היום מותר להתחיל מן הדין אבל מצוה להמנע * (טז) מלקבוע סעודה שנהוג בה בחול * (יז) מט' שעות ולמעלה

8. ביאור הגר"א סימן תרצ"ה.

ואין להתענות. מגילה ה' ג': ונזהרים לעשות כן. עמ"א ס"ק ה' נכס מ"ה ומשכין ברוך עד המנחה ואסורין להתחיל קודם מנחה: וכשחל. ע' ט"ו רמ"ט ס"ב מלוא להמנע כו' וכ"ש בכה"ג

9. באור הלכה סימן רמ"ט

*** מותר. עיין במ"א שהביא נכס הלבוש דאם אפשר לקיים שתייהן מוטב ואם לאו תדחה סעודת שבת ור"ל ללא יוכל לקיים זלילה כלל מפני אכילה גסה ואפ"ה אין לו להיש לזה כיון שהוא עוסק עתה בסעודת מצוה וקיים למחר הג' סעודות כמ"ש בסמ"ק רע"ד וכן ביאר הפמ"ג כונתו ומ"מ לדינא יש לעיין בזה טובא דהלל סעודת שבת זלילה היא חובה מלד הדין משא"כ בסעודת צריח מילה ופדה"ב אינו אלא מצוה בעלמא ולא חיובה כלל וא"כ אם משער שע"י אכילתו יחבטל לגמרי מסעודת לילה יש לו למנוע מזה ומהשו"ע אין שום ראייה כלל דהשו"ע לא החיר רק אם עי"ז לא תהיה אכילתו זלילה לתיאצון אבל עכ"פ לא יחבטל מהמצוה לגמרי נוגס אם טעם איסור קביעת סעודה הוא משום דמולול בשבת בזה לא מיחשב זלול כלל כיון שהוא קועד סעודת מצוה או אם הטעם משום דעי"ז אין הכנה לצורך שבת יש-לומר דבסעודת מצוה לא החמירו בזה וסמכו דמסתמא ימין עכ"פ כסא דהרסנא לכבוד שבת משא"כ אם עי"ז יהיה זלילה אכילה גסה דלא נחשבה אכילה כלל מסתברא דיש לו למנוע מלאכול הרבה כדי שלא יצא לזה. אח"כ מנאמי בעט"ז שדעתו ג"כ דזוהר מלאכול כ"כ באופן שיבא לידי בטול סעודה זלילה ואף שהוא מחמיר באכילה כדי שציעה שאין מקור לזה עכ"פ לאכול ולשתות באופן שיוכל לצוא לידי בטול סעודה לגמרי זלילה בודאי יש לו לזהר. ודע דמה שהביא המ"א נכס הז"ח דמצוה להתחיל קודם ט' שעות הוא מפורש לקמן בסמ"ק תרצ"ה בהג"ה לענין סעודת פורים וצ"ח מזה ע"ש ולפלא שהביא זה מהצ"ח וכן מוכח שם בהגר"א דפשיטא ליה דבר זה ע"ש ויכול ללמוד מענינו לשם דבדע"ב יוכל לעשות סעודת פורים אפילו ממנחה ולמעלה.**

12.

9. א' בית יוסף סימן תרצ"ה

ובתוב עוד שם פורים שחל להיות בערב שבת עדיין סעודת פורים מצעוד יום זלילה צריכין לקדושי וצריכין נמי למיטעם מידי צחר קידושא ויש שעושים סעודתם בצוקר והכל לפי המנהג (ד). בסמ"ק תרפ"ח (שם סו"ב) כתבתי כשחל יום ט"ו בשבת כרכים המוקפים אימתי עושין סעודת פורים: בתוב צתרומת הדשן (פי' קי) שנהגו רוב העולם לעשות עיקר סעודת פורים בערבית הן וגמשים צה עד הלילה ורוב הסעודה היא זלילה ונתן טעם לדבר ומכל מקום כתב שהוא ורצחיו נהגו לעשות עיקר הסעודה בשחרית: ובתוב עוד שמלא בשבועה שכל מאכל שלוקחים הבהורים זה מזה אפילו שלא ברשות משום שמחת פורים משעת קריאת המגילה עד ליל סעודת פורים שהם שני לילות ויום אחד אין צהם משום גניבה ולא גזילה ואין להזמין לצית דין ואין חוששין עליו ובלבד שלא יעשו שלא כהוגן על פי ז' טובי העיר עכ"ל. ונ"ל דהיינו לדידהו שהיו נוהגים הבהורים כך אבל אנו שלא נהגו כן אין חילוק בין פורים לשאר ימות השנה לענין זה (ה):

דתניא ^א מפסיקין לשבתות דברי רבי יהודה ^ב רבי יוסי אומר אין מפסיקין ומעשה ברשב"ג [ורבי יהודה ^ב] ורבי יוסי שהיו מסובין ^ב בעכו וקדש עליהם היום א"ל רשב"ג לרבי יוסי ברבי רצונך נפסיק וניחוש לדרבי יהודה חבירנו אמר לו בכל יום ויום אתה מחבב דברי רבי יהודה ועבשיו אתה מחבב דברי רבי יהודה בפני ^א הגם לכבוש את המלכה עמי בבית א"ל א"כ לא נפסיק שמא יראו התלמידים ויקבעו הלכה לדורות ^א אמרו לא זוז משם עד שקבעו הלכה כר' יוסי: אמר רב יהודה אמר שמואל אין הלכה לא כר' יהודה ולא כר' יוסי אלא פורס מפה ומקדש איני והא אמר רב תחליפא בר אבדימי אמר שמואל כשם שמפסיקין לקידוש

מפסיקין לשבתות. פי' בעקירת שולחן כדמוכח בסמוך והיינו שמצד צרכת המזון כדמתיא לקמן (ס:) ראשון אומר עליו צרכת המזון והיו רגילין ללקח השולחן לפני צרכת המזון כדאמר צפרק [כ"ד מצריקין] (פרט ד' מ:) סילק אסור מלאכול ולכן קאמר בסמוך דבעי לר' יהודה עקירת שולחן ולמפרים דגרסי לקמן ^א ראשון אומר עליו קידוש היום ושני צרכת המזון היו עוקרין את השולחן לפני קידוש כדי להפסיק אלא שהקידוש עושה קודם לפי שאסור לשמות כוס של צרכת המזון בלא קידוש דע"כ עקירת שולחן אינו בין קידוש לצרכת המזון ומקדש פורס מפה ומקדש עקירת שולחן לרבי יהודה: **רבי יוסי אומר אין מפסיקין.** וגומר כל הפעולה ומצד צרכת המזון וא"כ מקדש כדמוכח בצרייתא דלקמן (ד' ק:) משמע דאין לר' ד' עשות סעודה לשם שבת דאי לר' מה לו להמתין יפסיק מיד וא"כ וא"כ יעשו קידוש בלא סעודה הלא אין קידוש אלא במקום סעודה ^א ו"ל דמשיב קידוש במקום סעודה כיון שמיד אחר הסעודה עושה קידוש ואומה סעודה עולה לו לסעודת שבת כדמוכח בתוספתא ^א דקתני במילתיה דרבי יוסי ומוכרי של שבת בצרכת המזון ומיהו קשה לר' יוסי איך יעשו ד' כוסות כיון שלא יקדשו אלא אחר צרכת המזון ולא יעשו סעודה אחרת ו"ל דיעשו ד' כוסות שלא כסדר הרגילין לעשות ^א כוס צרכת המזון תמלה ואחריו כוס של קידוש וירקות ואחריו כוס שלישי למה נשתנה ואחריו מרור ועל כוס רביעי הלל: **אין מפסיקין.** בהתמילו צהימר איירי דבהתמילו צהימר מודה ר' יוסי דמפסיקין ולרבי יהודה נמי דמפסיקין היינו כשכבר קדש היום כדמוכח בערבא דמיימי דקתני וקידוש עליהן היום אבל הגיע שעת מנחה אין מפסיקין והלכה כרבי יוסי ובערבי שבתות ו"ט אפי' להתמיל שרי כר' יוסי דרבי יהודה ור' יוסי הלכה כר' יוסי כדמוכח בעירובין (ד' מ:) ובערבי פסחים אסור להתמיל ואם התמיל אפי' צהימר מפסיקין בצרכת המזון דזהא פסקין כר' יהודה ומורי רבינו יחיאל אומר מדפסיק כר' יוסי בהפסקה צהימר ערבא מכלל דלכתחלה לא ק"ל כוומיה ועוד כתב זה"ג דע"ש אין להתמיל לאכול מן המנחה ולמעלה דאפי' ר' יוסי לא קאמר אלא דלא יפסיק אבל לאתמולי לא וע"כ ה"פ דלא ק"ל כרבי יוסי אלא להפסקה אבל לא להתמיל: **שד"ן** משובין. והתמילו צהימר שהרי רבי יהודה היה שם. ה"ג בתוספתא ^א אמר לו א"כ לא נפסיק וה"פ א"כ כיון שמחית לא נפסיק שמא יראו התלמידים ^א: **א"כ** פורס מפה ומקדש. פי' רשב"ס דאית ליה לשמואל דהלכה כר' יוסי אלא שצ"ל להחמיר על דבריו שלא לגמור סעודה קודם קידוש דאי לא תימא הכי שמואל דאמר כמאן דצרייתא דקתני פורס מפה ומקדש לא מיירי בהפסקת אכילה אלא צ"ל להתמיל לאכול וצחנס דחק דשמואל סבר כחכמים דהכי איתא בירושלמי ^א רב יהודה בשם שמואל זו דברי ר' יהודה ור' יוסי אבל חכמים אומרים פורס מפה ומקדש ונרין לדקדק כמאן הלכה דאע"ג דאמר ר' יוחנן לעיל הלכה כר' יוסי וצמי שהו"א והו"א (ס' ד' מ:) משמע דהלכה כר' יוחנן לבי שמואל איכא חד לישנא דלא א"ר יוחנן ורב נמי

סבר לקמן (ד' קה.) כשמואל וקאמר שבת קבעה נפשה ואע"ג דבשל סופרים הלך אחר המיקל היינו דוקא בשוין כדאמר צפ"ק דמסכת ע"ג (ד' א.):

פוסק כשהתמיל צהימר שא"י הנה דקידוש מקמי סעודה לחקן וכמקום סעודה (ר"ן פי"ק דשבת תוס'): **ז** שפורס מפה. **לכסות כפת ואחר כך מנלין אותה** : **ו** לר' להפסיק. **ואף ע"ג דכתיב תר"ב גבי לולב אינו כי כיבי. דתימי סעודה ציקרא דשבת' :** **ח** בלא צרכת כיון . וה"ס דאין לר' לברך על כיון שנתוך המזון דהא אחר שחית כוס של קידוש (°) לא הו' ה"סא דשפת לבין שתי' שאחריו : **ט** מצד צרכת המזון . לפי שהקידוש ה"ס הפסק לפיכך לר' לברך שבת (°) והפ"ש הקשה מ"ש מתפלה כסי' קפ"ח ולא ראה דברי הרא"ש פ' ע"פ שכתב דלא דמי לתפלה דהכא כיון שקדש ה"סא אחר עליו אכילה (°) (פי' טעמיה וכו' עמ"ש ס"ה) ולפתחו ה"ל להקשות על הרא"ש והסוד עב"י סי' רל"ט בשם עהר"ק ו"ל ס"ל דקידוש לא הו' הפסק ואם מקדש על הפסח ה"ו ראו לר' צרכת המזון לפי קידוש ואומה פוסק לא הפסיק ופטור לכ"ס :

13. תוס' פסחים צ"ט:

סמוך למנחה לא יאכל. ואם תאמר והא אמר בכל שעה (לעיל ד' ט.) צניקות של נכרים ממלא אדם כריסו מהם וצלצד שיאכל כזית מנה צאחרונה והכא אסר לאכול אפי' מצעוד יום וי"ל דצאומה הסעודה אדם נוהר ואינו אוכל כל שוצעו כדי שיאכל מנה לחיאצון אבל מצעוד יום אין אדם נוהר ואוכל כל שוצעו וסצר שעד הלילה יתאוה ואלרצה יהיה שצע יותר כי יתצרך המאכל צמעיו והא דדייק רצא לקמן (ד' ק:): דחמרא גריר דאי אמרת מיסעד סעיד צין הכוסות הללו אמאי ישתה אף על גב דצאומה סעודה נוהר מלאכול שוצעו (ג) אבל צשמיה אי אפשר להזכר א"י מצין ראשון לשני דאיכא אגדתא והלל דייק דדמי לסעודה אחרת:

14. שו"ע סימן רע"א סעיף ד

ד (יא) אסור (ד) לטעום כלום (יב) קודם שיקדש (יג) אפי' מים ואפי' אם התחיל מבע"י (יד) צריך להפסיק (טו) שפורס (ה) מפה ומקדש ואם היו שותים יין (ו) תחלה אינו אומ' אלא קידוש בלבד (טז) בלא ברכת (ז) היין (יז) ואח"כ מברך ברכת המוציא ואם אין לו יין ומקדש על הפת אינו מברך (ח) המוציא וי"א שאף כשמקדש על היין (יח) אינו מברך (ט) המוציא:

15. משנ"ב ס"ק י"א

ד (יא) אסור לטעום. וזהו רק איסור דרבנן והטעם כיון דסיוכ של הקידוש חל עליו מיד צכניסת שנת ואפילו לא קבל עליו שנת צהדיא (יג) דכיון שנעשה ספק חשיכה ממילא חל עליו שנת ואם קבל עליו שנת אפילו עדיין יום גדול דינא הכי (יד) ואם רוצה לקבל שנת מצע"י ולקדש ולאכול ולהתפלל ערבית אח"כ גלילה רשאי וכתנאי שיהיה חזי שעה קודם זמן מעריב כדלעיל בסיומן רל"ה ס"ב [א"ד]:

16. מנהגי ארץ ישראל, הלכות פורים

יח. וכשחל פורים בערב שבת המנהג היפה והנעים הוא לעשות הסעודה בערב אחר תפלת מנחה ובאמצע הסעודה פורס מפה ומקדש וחוזר ואוכל סעודת שבת. וכן כתב מהריק"ש בהגהותיו ואחר כך מברכים זמן ואומר על הנסים דבחר התחלת סעודה אזלינן כדפסק מרן בסימן תרצ"ה וכן סתם מרן לעיל סימן פק"ח, י בלי חולק יעו"ש ואחר כך מתפללים ערבית של שבת וזו היא הדרך היותר ישרה וכן הוא מנהגנו בעיה"ק ירושלם ת"ו.

17. משנ"ב תרצ"ה ס"ק ט"ו

! קשחל פורים קערב שבת ומשקה סעדתו עד הלילה, חיב להזכיר של עקשו דהיגו רצה, נאם בן איך יאמר על הנסים דהגו תרמי דסתר, וכיון דאין הזכרת על הנסים חמור קל פך, לכן יאמר (ט) רק של שבת. וכל זה אפלו קשלא התפלל עדין, ובפרט אם התפלל מקדם כנדאי אינו כדאי להזכיר אחר כך על הנסים בקבוצת הקוון וכדלקמיה: